

اگر زینب نبود...

سخنان شیوای حضرت زینب علیها السلام

در حادثه با عظمت عاشورا

محمد محمدیان

دفتر نشر فرهنگ اسلامی

۱۳۸۴

محمدیان، محمد، ۱۳۳۶ -

اگر زینب نبود... سخنان شیوای حضرت زینب علیها السلام در حادثه با عظمت عاشورا / محمد محمدیان، -- تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۴.
۱۴۲ ص.

ISBN: 964-476-124-3

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه: ص. [۱۳۳] - [۱۳۴]: همچنین به صورت زیر نویس.

۱. زینب(س)، بنت علی(ع)، ۶ - ۲ع. - خطبه ها، ۲. واقعه کربلا، ۱عق. الف. دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ب. عنوان.

۲۹۷/۹۷۴

BP۵۲/۲/۹۳۲۴

۸۴ - ۱۱۴۲۷

کتابخانه ملی ایران

دفتر مرکزی: پاسداران، خیابان شهید ناطق نوری، بوستان کتاب. تلفن: ۲۸۵۶۱۲۴
مرکز پخش و فروشگاه مرکزی: میدان ارک، جنب مسجد ارک. تلفن: ۳۱۱۴۲۸۸ - ۳۹۲۷۴۱۲
تلفن مرکز پخش: ۳۹۲۰۳۰۷

عنوان: اگر زینب نبود...

سخنان شیوای حضرت زینب علیها السلام در حادثه با عظمت عاشورا

تألیف: محمد محمدیان

چاپ اول: ۱۳۸۴

این کتاب در ۲۰۰۰ نسخه در چاپخانه دفتر نشر فرهنگ اسلامی لیتوگرافی، چاپ و صحافی شد.

همه حق چاپ محفوظ است.

شابک: ۹۶۴ - ۴۷۶ - ۱۲۴ - ۳

فروشگاه شماره یک: میدان انقلاب، بازارچه کتاب تلفن: ۶۴۶۹۶۸۵

فروشگاه شماره دو: میدان انقلاب، خیابان ۱۶ آذر تلفن: ۶۴۱۸۹۳۵

فروشگاه شماره سه: شمیران تلفن: ۲۷۱۳۳۵۱ فروشگاه شماره چهار: شریعتی تلفن: ۲۸۵۵۱۶۴

فروشگاه قم: خیابان ارم تلفن: ۷۷۳۸۱۵۰

فروشگاه مشهد: چهار راه شهدا، پشت باغ نادری، کوچه شهید خوراکیان، مجتمع گنجینه کتاب تلفن: ۲۲۱۴۸۳۱

فهرست

- مقدمه ۱
- ۱- در راه کربلا: هاتف غیبی ۹
- ۲- عصر تاسوعا: خبر جدایی ۱۵
- ۳- شب عاشورا: دل‌داری خواهر ۲۱
- ۴- روز عاشورا: آرام‌بخش دل برادر ۳۱
- ۵- در آستانه شهادت برادر: سرزنش عمر بن سعد ۳۷
- ۶- روز یازدهم: در رثای برادر ۴۳
- ۷- در مسیر کوفه: چشم‌انداز درخشان کربلا ۴۹
- ۸- ورود به کوفه: توبیخ عهدشکنان! ۶۳
- ۹- پاسخی قاطع به ابن زیاد: جز زیبایی ندیدم! ۷۱
- ۱۰- مجلس کوفه: دفاع از آخرین امید ۷۹
- ۱۱- ورود به شام: هنگامه اشک ۸۵
- ۱۲- مجلس شام: تحقیر دشمن ۹۱
- ۱۳- نابودی عدالت ۱۰۱

۱۱۱	۱۴ - تذکر روز بازخواست
۱۲۱	۱۵ - خورشید جاودانه
۱۳۱	سخن آخر
۱۳۳	منابع

مقدمه

با گذشت هزار و سیصد و اندی سال از آغاز نهضت عاشورا، هرگاه نام سیدالشهداء (علیه السلام) و شهیدان کربلا به میان آمده است و تابلوی زیبای عاشورا در مقابل دیدگان علاقمند و عاشق قرار گرفته است و پیامی از آن قیام خونین به آزادگان جهان داده شده است، یک نام زیبا، پر معنا و حامل پیام در کنار نام سیدالشهداء (علیه السلام) درخشیده است و یک شخصیت بزرگ و کم نظیر در تابلوی عاشورا به چشم خورده است که به پیام آور کربلا معروف گشته و راز و رمز بقای آن نهضت به نقش آفرینی وی مرتبط گشته است. شخصیتی که به حق او را شریک حضرت حسین (علیه السلام) در آن انقلاب بزرگ نامیده اند و تلاش و کوششهای وی را عامل به بار نشستن و ثمر دادن آن قیام حیات بخش دانسته اند، و با صدها بیان گوناگون گفته اند که جایگاه وی در نهضت عاشورا بی بدیل است و ماندی برای وی سراغ نتوان گرفت.

آن شخصیت بزرگ، بانوی نمونه جهان اسلام زینب کبری (علیه السلام) می باشد که هر چه درباره وی گفته شده است قطره ای بیش نبوده و هنوز دریای بیکران شخصیت وی ناشناخته باقی مانده است و از چشمه های زلال معرفت و حکمت وی جز اندکی به دست ما نرسیده است.

حضرت سجاد علیه السلام می‌گوید: زینب کبری از دانش الهی برخوردار بوده و فهم و درک ملکوتی داشت.^۱

خردمندی و خردورزی زینب کبری آنچنان در اوج بود که او را عقیله بنی‌هاشم می‌نامیدند، ابن عباس دانشمند بزرگ صدر اسلام و شاگرد ممتاز امیرالمؤمنین علیه السلام وقتی مطلبی را از زینب کبری نقل می‌کرد می‌گفت: عقیله بنی‌هاشم چنین گفته است.^۲

رسیدن به مقام نیابت امام معصوم علیه السلام ظرفیت فوق العاده‌ای می‌خواهد و پیش زمینه‌های فراوانی لازم دارد. شیخ صدوق با استناد به احادیث ائمه علیهم السلام می‌گوید: زینب کبری وصی امام حسین علیه السلام بود تا حضرت سجاد علیه السلام سالم بماند و حتی دستورات امام سجاد علیه السلام نیز به نام زینب کبری صادر می‌گشت تا امامت علی بن الحسین علیه السلام مستور بماند و ایشان محفوظ گردد.^۳

زینب کبری با سن و سال کمی که داشت گوهرهای گرانقیمتی را از مادر فرزانه خویش دریافت نموده و بخشی از آن را به افراد مستعد و شایسته تحویل داده است. جابر بن عبدالله انصاری از جمله کسانی است که از خرمین علوم زینب کبری خوشه چینی نموده و بخشی از احادیث خود را به نقل از وی نقل کرده است. خطبه معروف حضرت فاطمه زهرا علیها السلام که مهم‌ترین میراث علمی و معرفتی به یادگار مانده از آن حضرت است توسط زینب کبری نقل شده و در مجامع علمی منتشر گشته است.^۴

احادیث مهم دیگری نیز از حضرت فاطمه علیها السلام توسط زینب کبری نقل شده

۱. الاحتجاج، ج ۲، ص ۳۰۳، بحار الانوار، ج ۴۵، ص ۱۶۲.

۲. مقاتل الطالبیین، ص ۶۰. ۳. کمال الدین، ج ۲، ص ۵۰۱.

۴. من لایحضره الفقیه، ج ۳، ص ۵۶۷، امالی مفید، ص ۴۰، دلائل الامامة، ص ۳۰، بحار الانوار، ج ۲۹، ص ۱۰۷.

است.^۱ هم‌چنین سخنانی از امیرالمؤمنین علیه السلام توسط ایشان نقل شده است که نشانگر موقعیت خاص وی در میان اصحاب و علما می‌باشد.^۲

زینب کبری انس و یزدهای باقرآن داشت و توسط پدرش امیرالمؤمنین علیه السلام و برادران معصومش علیهم السلام به عمق آن راه یافته و از انوارش بهره‌مند بود، و برای زنان علاقمند به قرآن جلسات تفسیر تشکیل می‌داد و تشنگان معارف قرآنی را از چشمه‌سار زلال قرآن سیراب می‌نمود.^۳

* * *

حضور خانواده امام حسین علیه السلام در نهضت کربلا برای بسیاری از شخصیت‌های آن روزگار سؤال برانگیز بود. بیشتر پیش‌بینی‌ها افق روشنی را ترسیم نمی‌کرد و اخبار و احادیثی که بطور مکرر از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده بود و به شهادت امام حسین علیه السلام اشاره داشت، نگرانی زیادی را ایجاد نموده بود، لذا مکرر از امام علیه السلام می‌خواستند که از همراه بردن خانواده خودداری کند.

اما امام حسین علیه السلام در اندیشه دیگری بود، او کربلا را می‌دید که بناست بزرگترین واقعه تاریخ در آن شکل گیرد و زیباترین صحنه‌ها در آن ترسیم شود و الهام بخش‌ترین حوادث در آن اتفاق افتد. اما چه کسی باید پرچم مظلومیت شهیدان کربلا را به اهتزاز درآورد و پیام سیدالشهداء را به گوش مردم برساند؟ از دشمن که چنین توقعی نیست، دوستان و فاداران نیز نمی‌توانند شاهد به خون غلطیدن عزیز زهرا علیها السلام باشند و در عین حال وارد میدان نبرد نشوند، فقط می‌ماند زنانی که وظیفه جنگ و نبرد نظامی بر دوش آنان نیست و برای نرفتن به میدان کارزار معذورند، اگر در بین این زنان زنی همانند زینب نیز وجود داشته

۱. دلائل الامامة، ص ۳.

۲. همان، ص ۵۲.

۳. شرح الاخبار (القاضی النعمان المفری)، ج ۳، ص ۱۹۸.

باشد، طراحی این نهضت کامل است و نقصی در آن دیده نمی‌شود.

در آن روزگار از رسانه‌های عمومی خبری نبود، و امکان ضبط حوادث و انتقال آن به مردم بسیار کم بود، و اخبار نیز توسط مأمورین حکومتی و تنها در حدی که حاکمان اراده می‌کردند در اختیار مردم گذاشته می‌شد، لذا برای سیدالشهداء (علیه السلام) که معمار نهضت عاشورا بود بسیار اهمیت داشت که مسئولیت اطلاع‌رسانی صحیح و رساندن پیام شهیدان کربلا بر عهده چه کسی باشد؟ به راستی چه کسی می‌تواند بعد از مشاهده آن همه پیکرهای به خون غلطیده و جسم‌های پاره پاره، قد غلم کند و با روحیه‌ای شکست ناپذیر فریاد برآورد و پیام‌ها را ابلاغ نماید؟ کیست که مرعوب دشمن بی‌رحم و کینه‌توز که مست پیروزی است نگردد و بتواند رو در روی آنان ایستاده و با شجاعت تمام از حقانیت راه اهل بیت (علیهم السلام) دفاع نماید و منطق قوی آنان را به اثبات رساند و در خانه دشمن موجب رسوایی و مفتضح شدن دشمن گردد؟ کیست که بتواند جشن و سرور و شادمانی و پایکوبی دشمن را در کمترین زمان تبدیل به عزاء ماتم نماید و طعم شیرین پیروزی را در کام آنان به شریک تبدیل کند؟

امام حسین (علیه السلام) می‌دانست که این همه فقط و فقط از عهده خواهرش زینب کبری ساخته است و بس! او زینب را خوب می‌شناخت و بلکه خود تربیتش کرده بود و از ظرفیتهای وی اطلاع کامل داشت، از علم و معرفت وی و از صبر و پایداری و شجاعت و شهامتش خبر داشت و بیان رسا و کلمات نافذش را تجربه کرده بود. امام (علیه السلام) می‌دانست که زینب کبری خصلتهای زیبا و منحصر به فرد مادرش فاطمه زهرا (علیه السلام) را به‌خوبی فرا گرفته است و از پدرش امیرالمؤمنین (علیه السلام) نیز بهره‌های فراوانی برده و در مجموع شخصیتی جامع و کامل گشته است که شایستگی برداشتن بار سنگین پیام‌رسانی نهضت عاشورا را دارد و از عهده این مسئولیت برمی‌آید.

با این دور اندیشی بود که امام حسین علیه السلام خواهرش زینب را نیز به همراه خویش به کربلا آورد و برای این که او بتواند وظایف خویش را به نحو مطلوب به انجام رساند، بقیه خانم‌ها و دختران را نیز همراه و همکار ایشان نمود و بدین ترتیب مجموعه کاملی را فراهم آورد و مسئولیت ابلاغ پیام عاشورا را بر عهده آنان گذاشت.

و زینب کبری نیز در مقام عمل اثبات نمود که طراحی حضرت سیدالشهداء علیه السلام بسیار دقیق و کامل بود، و انتخاب امام مانند همه رفتارهای دیگرش، در اوج اتقان و صحت بوده است.

نقش حضرت زینب در این قیام به قدری پر رنگ و حیاتی بوده و از آنچنان اهمیتی برخوردار است که آن شاعر که گفته است:

«کربلا در کربلا می ماند اگر زینب نبود»

سخن گزافی بر زبان نیاورده است.

* * *

آنچه که در این کتاب تقدیم شما عزیزان می شود عبارت است از سخنانی که در طول نهضت مقدس کربلا از بانوی ارجمند و خواهر عزیز سیدالشهداء علیه السلام حضرت زینب کبری نقل شده و توضیح مختصری است پیرامون آن سخنان.

سخنانی که قبل از آغاز نهضت کربلا از آن بانوی بزرگوار نقل شده است محدود به احادیثی است که اغلب از مادرش حضرت زهرا علیه السلام و هم چنین از پدرش امیرالمؤمنین علیه السلام نقل نموده و البته احادیث دیگری نیز وجود دارد که توسط شخصیت‌های دیگر از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل نموده است، پرداختن به این بخش از سخنان حضرت زینب مجال و فرصت دیگری می طلبد.

عملکرد زینب کبری در نهضت کربلا و سخنانی که تا روز عاشورا از آن

حضرت نقل شده است و هم چنین سخنرانی‌هایی که در کوفه و شام ایراد نموده است، در عین محدود بودن، مجموعه ذیقیمتی است که برای علاقمندان به معارف اهل بیت (علیهم‌السلام) از ارزش فوق العاده‌ای برخوردار می‌باشد و بدون تردید الهام‌بخش و تأثیرگذار است.

در این مجموعه مطالبی از حضرت زینب نقل شده است که در منابع معتبر تاریخی و حدیثی ما اعم از شیعه و اهل سنت قابل دستیابی بود، و به دلیل التزامی که به معتبر و قابل اعتماد بودن منابع داشتیم، از نقل سخنانی که در عین مشهور بودن، مدرکی برای آنها پیدا نشد خودداری نمودیم. لذا ممکن است خوانندگان محترم تعجب نمایند که چرا سخن مشهوری مانند «خداوندا، این قربانی را از ما قبول نما» در این مجموعه ذکر نشده است! حقیقت آن است که تمام منابعی که امکان دسترسی به آنها بود با دقت تمام جستجو شد ولی مدرک معتبری برای این سخن به دست نیامد و به همین دلیل از ذکر آن خودداری کردیم. بقیه موارد نیز که ممکن است موجب سؤال گردد به همین دلیل ذکر نشده است. مثلاً مطلب بسیار زیبایی در مقتل مقرر از زینب کبری نقل شده است که در شب عاشورا از امام حسین (علیه‌السلام) سؤال می‌نماید: «آیا یاران خویش را آزموده‌ای؟ مبادا در موقع سختی دست از تو بردارند و تو را در میان دشمن تنها بگذارند!»

طبق این نقل امام (علیه‌السلام) در پاسخ می‌فرماید: «آری، به خدا سوگند آنها را آزمودم، همه آنها دلاور و با صلابت و استوار هستند، آنان چنان به کشته شدن در رکاب من مشتاق هستند که گویی طفل شیرخوار مشتاق سینه مادرش است!»

متأسفانه مرحوم مقرر سند و مدرک قابل اعتنایی برای این مطلب ذکر نکرده است و ما هم در جستجوهای خود به هیچ مدرکی دست نیافتیم و لذا از

ذکر آن اجتناب نمودیم، تا به حول و قوه الهی باب نوشتن مطالب بدون مدرک و سند بسته شود و همه مقید و ملتزم گردیم که هر چه درباره بزرگان دین نقل می‌کنیم مستند و مستدل باشد انشاء الله.

لازم به تذکر است توضیحاتی که در ذیل هر فرازی از سخنان زینب کبری تحت عنوان نکته‌ها نوشته شده است، با توجه به بضاعت بسیار اندک نویسنده این سطور بوده است و قطعاً در شأن آن بانوی بزرگوار نیست، اگر خوب و مناسب باشد از عنایات خود حضرات بوده است و اگر عیب و ضعفی داشته باشد مربوط به نویسنده است که امید می‌رود اهل تحقیق و نظر با تذکرات مشفقانه ارشاد نمایند.

تردیدی نیست که آنچه فراهم گردیده است حتی به اندازه یک قطره از دریای زحمات آن بانوی بزرگوار نمی‌باشد و جز سرافکندگی و شرمساری در مقابل آن حضرت سخنی برای گفتن نداریم، و از خداوند متعال درخواست می‌کنیم که ما را در زمره علاقمندان و پیروان آن حضرت محشور نماید و از شفاعتش بهره‌مند سازد. انشاء الله.

اللهم اجعلنا من أهل اليقين و من شيعة امير المؤمنين عليه أفضل صلوات المصلين.

محمد محمدیان

محرم ۱۴۲۶